

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

ปัจจุบันผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มความสำคัญของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์โดยตรง ด้วยเหตุนี้หลายประเทศจึงกำหนดยุทธศาสตร์ด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศ การดำเนินธุรกรรมทางอินเทอร์เน็ตของผู้ประกอบการและผู้บริโภคของไทยในปัจจุบันดำเนินการบนรากฐานของความไว้วางใจ เชื่อใจ และการเคารพกฎเกณฑ์ทางสังคมและทางการค้าระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายมากกว่าการอาศัยบทบัญญัติทางกฎหมาย แม้ว่านักธุรกิจไทยกลุ่มหนึ่งจะมีความตื่นตัวต่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์มากพอสมควร แต่ผู้ประกอบการไทยก็ยังใช้ประโยชน์จากพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ค่อนข้างน้อยทั้งในรูปแบบธุรกิจต่อธุรกิจ (Business to Business) หรือธุรกิจต่อผู้บริโภค (Business to Consumer) เนื่องจากมีผู้ประกอบการและผู้บริโภคอีกจำนวนมากยังลังเลที่จะเปิดรับโอกาสและเข้าร่วมการค้าแนวใหม่นี้ ด้วยเหตุที่ไม่เชื่อมั่นในระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลและระบบกฎหมายที่จะเข้ามารองรับ ซึ่งนับเป็นผลเสียแก่ทั้งผู้ประกอบการและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ดังนั้น การพัฒนามาตรฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีรักษาความปลอดภัยมาประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อวางรากฐานของความมั่นใจให้แก่ทั้งผู้ประกอบการและผู้บริโภค รัฐจึงควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็นต่อพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ อันได้แก่ ระบบการชำระเงินที่สะดวกปลอดภัย และกฎหมายรองรับการประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

บัตรเครดิต เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายเพื่อการซื้อขายสินค้าและบริการบนอินเทอร์เน็ต เดิมความสำคัญของบัตรเครดิตอาจจะอยู่ที่ตัวบัตร ลายมือชื่อของผู้ถือบัตรที่ปรากฏอยู่ด้านหลังบัตร หรือรายละเอียดต่างๆ ที่บรรจุอยู่ในแถบแม่เหล็ก เป็นต้น แต่ปัจจุบันด้วยโลกของเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น มิได้ให้ความสำคัญต่อลักษณะทางกายภาพของบัตรเครดิต สิ่งสำคัญที่ถูกนำมาใช้ผ่านการเชื่อมโยงไปยังระบบเครือข่ายต่างๆ คือ ข้อมูลบัตรเครดิต โดยผู้ซื้อสามารถกรอกหมายเลขบัตรเครดิตของตนส่งไปยังระบบเครือข่ายของร้านค้าเพื่อการทำธุรกรรมบนอินเทอร์เน็ต ข้อมูลเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในโลกแห่งยุคเทคโนโลยีและสารสนเทศ แต่ขณะเดียวกันข้อมูลก็ก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายอย่างมากเช่นกัน เนื่องจากข้อมูลเป็น

นามธรรม เป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ ซึ่งตามกฎหมายไทยไม่ถือว่าข้อมูลเป็นทรัพย์สิน เพราะเป็นวัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ดังนั้น หากมีผู้ใดประทุษร้ายต่อข้อมูลโดยการขโมยข้อมูลของบุคคลอื่น กรณีจึงยังเป็นที่สงสัยว่าจะถือว่าเป็นการลักทรัพย์ได้หรือไม่

การทุจริตในการใช้บัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ตเกิดจากการกระทำคามผิดหลายรูปแบบ ดังนี้

1. การขโมยข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น อันได้แก่ ชื่อ ที่อยู่ หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้สมัครบัตรเครดิตในนามของผู้อื่น
2. การขโมยและครอบครองหมายเลขบัตรเครดิตของผู้อื่นโดยทุจริต
3. การเข้าถึงโดยปราศจากอำนาจหรือเกินกว่าขอบอำนาจซึ่งข้อมูลบัตรเครดิตของผู้อื่นที่จัดเก็บไว้ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือระหว่างส่งผ่านข้อมูลบนระบบเครือข่าย และขโมยข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์โดยทุจริต
4. การนำข้อมูลบัตรเครดิตของผู้อื่นไปใช้โดยทุจริตบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ในด้านต่างประเทศ การคุ้มครองการทุจริตในการใช้บัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ตนั้น ไม่สามารถบัญญัติกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งขึ้นมาเป็นการเฉพาะเพื่อให้ความคุ้มครองอย่างครอบคลุมทุกการกระทำคามผิด ด้วยเหตุที่การทุจริตต่อบัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ตนั้นเกี่ยวข้องกับการกระทำคามผิดหลายรูปแบบ ดังนั้น ในประเทศสหรัฐอเมริกาจึงได้บัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในการใช้บัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ตไว้หลายฉบับ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันได้แก่ Identity Theft And Assumption Deterrence Act of 1998 ที่บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นอันรวมถึงข้อมูลบัตรเครดิตจากการถูกขโมยและครอบครองโดยทุจริต The Credit Card Fraud Act of 1984 บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองการนำบัตรเครดิตหรือข้อมูลบัตรเครดิตของผู้อื่นไปใช้โดยทุจริต และ The Computer Fraud and Abuse Act of 1986 (แก้ไขเพิ่มเติมปี 1996) บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งรวมถึงการลักลอบขโมยข้อมูลบัตรเครดิตของผู้อื่นผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ส่วนในประเทศอังกฤษได้บัญญัติกฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ไว้เช่นกัน คือ Computer Misuse Act of 1990

สำหรับประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองการทุจริตในการใช้บัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ตขึ้นมาเป็นการเฉพาะ จึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียง ซึ่งเป็นกฎหมาย

ทั่วไปมาใช้บังคับแล้วแต่กรณี ทำให้ประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นผู้ถือบัตรเครดิต ร้านค้าหรือผู้ให้บริการ ซึ่งเป็นผู้รับบัตร และสถาบันผู้ออกบัตร ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมและไม่อาจลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภทได้ อันอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ จึงสมควรหามาตรการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์และบัตรเครดิต เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้บัตรเดบิตบนอินเทอร์เน็ต

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์กฎหมายที่มีโทษทางอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติต่างๆ จะเห็นได้ว่ายังไม่เพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาคriminal ที่ผู้กระทำได้มีการพัฒนารูปแบบโดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการกระทำความผิด จึงเห็นควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายและมาตรการป้องกัน ดังนี้

1. มาตรการทางกฎหมาย โดยบัญญัติกฎหมายบังคับเฉพาะ อันได้แก่ กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล กฎหมายบัตรเครดิต และกฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เพื่อบังคับใช้ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในการขจัดปัญหาและอุปสรรคสำหรับคดีทุจริตในการใช้บัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับการกระทำหลายรูปแบบอันเป็นการยากที่จะบัญญัติกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งให้กว้างขวางและครอบคลุมเพียงพอ ซึ่งกฎหมายดังกล่าวควรกำหนดสาระสำคัญ ดังนี้

1.1 กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

- กำหนดชนิดของข้อมูลที่ควรได้รับความคุ้มครอง เช่น ชื่อ นามสกุล หมายเลขบัตรประจำตัวประชาชน หมายเลขบัตรเครดิต เป็นต้น ดังกรณีของ Identity Theft And Assumption Deterrence Act of 1998

- กำหนดบทลงโทษต่อผู้ครอบครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยทุจริต

- กำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่นำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นไปใช้โดยทุจริต

1.2 กฎหมายคุ้มครองการทุจริตต่อบัตรเครดิต

- ให้คำจำกัดความคำว่า "บัตรเครดิต" ให้ชัดเจนและครอบคลุมถึงหมายเลขบัตรหรือข้อมูลอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังกรณีคำว่า "Access Device" ตามมาตรา 1029 ของ The Credit Card Fraud Act of 1984

- กำหนดหลักเกณฑ์การประกอบธุรกิจบัตรเครดิต กำหนดสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของผู้ถือบัตรและผู้ถือบัตร รวมถึงขั้นตอนการแจ้งข้อร้องเรียนกรณีที่มีการทุจริตต่อบัตรเครดิตเกิดขึ้น ทั้งนี้ เพื่อปฏิเสธความรับผิดหรือจำกัดความรับผิดของผู้ถือบัตร

- กำหนดบทลงโทษต่อผู้ครอบครองบัตรเครดิต หมายเลขบัตรเครดิต หรือข้อมูลบัตรเครดิตของผู้อื่นโดยทุจริต

- กำหนดบทลงโทษต่อผู้ใช้บัตรเครดิต หมายเลขบัตรเครดิต หรือข้อมูลอื่นใดโดยทุจริต สำหรับบัตรเครดิตที่ผู้ออกบัตรออกให้แก่ผู้อื่น

- กำหนดบทลงโทษต่อผู้ที่นำข้อมูลส่วนบุคคลหรือหลักฐานใดที่เป็นของผู้อื่นมาหลอกลวงผู้ออกบัตรให้ออกบัตรแก่ตนหรือผู้อื่น

- จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะขึ้นมารองรับคดีทุจริตต่อบัตรเครดิต ตั้งแต่ขั้นตอนรับเรื่องร้องทุกข์ การสืบสวนสอบสวน และการดำเนินคดี ดังกรณีหน่วยงาน Federal Trade Commission (FTC) และ United State Secret Service (U.S.S.S.) ของสหรัฐอเมริกา

1.3 กฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์

- กำหนดบทบัญญัติไว้ในกฎหมายอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เกี่ยวกับลักษณะการกระทำที่ถือเป็นอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ เช่น การใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในการกระทำความผิดหรือเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผล

- กำหนดลักษณะของคอมพิวเตอร์ที่ควรได้รับการคุ้มครองเป็นการเฉพาะ เช่น คอมพิวเตอร์ของรัฐบาล สถาบันการเงิน เป็นต้น เพื่อกำหนดบทลงโทษที่หนักขึ้น

- กำหนดความผิดและบทลงโทษสำหรับผู้เข้าถึงคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยปราศจากอำนาจหรือเกินขอบอำนาจ

- กำหนดความผิดสำหรับผู้ทุจริตต่อข้อมูลของผู้อื่นที่จัดเก็บไว้หรืออยู่ระหว่างส่งผ่านระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะผู้กระทำจะมีอำนาจเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์นั้นหรือไม่
- จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่ประกอบด้วยผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านคอมพิวเตอร์มารับผิดชอบคดีตั้งแต่เริ่มสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานและดำเนินคดีต่อศาล
- กำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบริการอินเทอร์เน็ตให้จัดเก็บข้อมูลสำคัญที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี อันได้แก่ กำหนดให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISP) จัดเก็บรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อ ที่อยู่ ของผู้ใช้บริการ หมายเลขประจำเครื่องที่จัดสรรให้แก่ผู้ใช้บริการ กำหนดให้องค์การโทรศัพท์เปิดเผยหมายเลขโทรศัพท์ที่ผู้ใช้บริการใช้ติดต่อไปยังผู้ให้บริการ (Caller ID) ทั้งนี้ เพื่อการสืบหาตัวผู้กระทำผิด

2. มาตรการป้องกัน

2.1 มาตรการทางเทคนิค โดยกำหนดให้ธนาคารหรือสถาบันผู้ออกบัตรเครดิตซึ่งให้บริการร่วมกับร้านค้าในการรับชำระเงินด้วยบัตรเครดิตบนอินเทอร์เน็ต จัดหาระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูลมาใช้ป้องกันการทุจริต ดังกรณีของบริษัท VISA และ MASTER CARD ที่ร่วมกันใช้ระบบ SECURE ELECTRONICS TRANSACTIONS (SET) ซึ่งมีเทคนิคการเข้ารหัสข้อมูล ใบบรรองดิจิทัล เพื่อรักษาความลับของข้อมูล รักษาความถูกต้องของข้อมูลมิให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้แตกต่างไปจากที่ร้านค้าและผู้ให้บริการได้ตกลงกันได้ และเพื่อตรวจสอบบ่งชี้ได้ว่าผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำธุรกรรมบนอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นร้านค้าและผู้ถือบัตรที่แท้จริงหรือไม่

2.2 มาตรการตรวจสอบ ร้านค้าบนอินเทอร์เน็ตควรกำหนดให้มีการตรวจสอบที่อยู่ (ADDRESS VERIFICATION SYSTEM / AVS) ตรวจสอบบัตร (CARD VERIFICATION METHODS / CVM) กำหนดรหัสผ่าน (Passwords) จัดทำแฟ้มข้อมูลประวัติไม่ดี การใช้แฟ้มข้อมูลประวัติไม่ดีร่วมกัน กำหนดเงื่อนไขที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ของผู้ค้าระบบการให้คะแนนอาชญากรรม ระบบการติดตามลูกค้า กำหนดกระบวนการหลังรับคำสั่งซื้อ การอนุมัติแบบ Real-time จัดทำฐานข้อมูลการบริการเกี่ยวกับเครดิต การตรวจจับรูปแบบ มาตรการตรวจสอบข้อมูลที่น่าสงสัย เช่น รหัสไปรษณีย์ที่ลูกค้าใส่่นั้นมีจริงหรือไม่ ตรวจสอบที่อยู่ อีเมลที่ลูกค้าให้ว่ามีแบบฟอร์มที่ถูกต้อง ตรวจสอบข้อมูลที่น่าสงสัย เช่น ชื่อลูกค้าและที่อยู่ที่ปรากฏข้อความผิดปกติ

2.3 เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชน ในโอกาสที่รัฐให้ความสำคัญต่อกฎหมายโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ซึ่งเป็นกฎหมาย 1 ใน 6 ฉบับของกฎหมายในโครงการพัฒนากฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ตั้งอยู่ในโครงสร้างพื้นฐานและสารสนเทศ นั่นก็คือ ข้อมูลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม การค้าธุรกิจและอุตสาหกรรม เป็นต้น ดังนั้น รัฐจึงควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปที่ประสงค์จะซื้อขายสินค้าและบริการบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้ตระหนักถึงการให้ความสำคัญต่อข้อมูลส่วนบุคคลของตน โดยผู้ให้บริการควรเลือกทำธุรกรรมผ่านระบบเครือข่ายกับร้านค้าที่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะการดำเนินธุรกิจของตน ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ตลอดจนรายละเอียดสถานที่ทำการและบุคคลที่สามารถติดต่อได้ด้วยวิธีปกติ เช่น ทางโทรศัพท์ โทรสาร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อสามารถตรวจสอบได้ว่าร้านค้าที่มีวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจการค้าจริง มิใช่ตั้งขึ้นมาเพื่อหลอกลวงหรือแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ นอกจากนี้ ร้านค้าดังกล่าวควรจัดให้มีระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลความลับลูกค้า

มาตรการป้องกันและปราบปรามเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องกระทำควบคู่กัน เพื่อให้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของไทยพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อก่อให้เกิดความมั่นใจแก่ทุกฝ่ายที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์.